

اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام

الف - دیدگاه‌ها و نقطه نظرها

جلد ۱۶ - عوامل مؤثر در تربیت

www.ketab.ir

نویسنده:

دکتر علی قائمی امیری

سرشناسه	فائمی، علی، ۱۳۱۶ -
عنوان و نام پدیدآور	اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام / نویسنده علی فائمی امیری.
مشخصات نشر	تهران: میعاد اندیشه، ۱۳۹۹ -
مشخصات ظاهری	ج.
شابک	دوره: 978-622-231-227-5 : ۵۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۱: 978-622-231-226-8 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۲: 978-622-231-323-4 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۳: 978-622-231-380-7 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۴: 978-622-231-386-9 : ۵۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۵: 978-622-231-418-7 : ۵۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۶: 978-622-231-476-7 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۷: 978-622-231-476-7 : ۸۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۸: 978-622-231-494-1 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۹: 978-622-231-496-5 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۰: 978-622-231-522-1 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۱: 978-622-231-534-4 : ۶۰۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۲: 978-622-231-598-6 : ۱۳۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۳: 978-622-231-599-3 : ۱۴۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۴: 978-622-231-688-4 : ۱۵۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۵: 978-622-231-689-1 : ۱۶۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۶: 978-622-231-785-0 : ۱۷۰۰۰۰ ریال: ج. ۱۷: 978-622-231-786-7
وضعیت فهرست نویسی	فایا
یادداشت	ج. ۹ (چاپ اول: ۱۳۰۰).
یادداشت	ج. ۱۰ (چاپ اول: ۱۴۰۰).
یادداشت	ج. ۱۲ (چاپ اول: ۱۳۰۰).
یادداشت	ج. ۱۵-۱۴ (چاپ اول: ۱۳۰۰) (فیا).
یادداشت	ج. ۱۶ - ۱۷ (چاپ اول: ۱۳۰۰) (فیا).
مترجمات	۱. نگاه‌ی به مسأله تربیت- ج. ۲. تربیت در بستر تاریخ- ج. ۳. مکاتب تربیتی- ج. ۴. اسلام و تربیت- ج. ۵. معرفت‌شناسی- ج. ۶. هستی‌شناسی- جهان‌شناسی- ج. ۷. هستی‌شناسی- نظامات و سنن- ج. ۸. سرای دنیا و آخرت- ج. ۹. تربیت و مبدأ آفرینش- ج. ۱۰. انسان از نظر اسلام- ج. ۱۱. شاکله انسان (ابعاد وجودی)- ج. ۱۲. شاکله انسان (ابعاد عالی وجود)- ج. ۱۳. شاکله انسان (بجهیزات و زمینه‌ها)- ج. ۱۴. کرامت و حقوق انسان- ج. ۱۵. تعهد و مسئولیت انسان- ج. ۱۶. عوامل مؤثر در تربیت- ج. ۱۷. فرجام حیات از نظر اسلام
موضوع	اسلام و آموزش و پرورش Islamic education تربیت اخلاقی Moral education
رده بندی کنگره	BPE/۱۳۸۰
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۳۳
شماره کتابشناسی ملی	۶۱۳۷۳۱
اطلاعات رگود کتابشناسی	فایا

اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام / جلد ۱۶ الف - دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرها / عوامل مؤثر در تربیت

نویسنده: دکتر علی فائمی امیری

شابک جلد: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۱-۷۸۵-۰	شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۱-۲۲۷-۵
ناشر: میعاد اندیشه	صفحه‌آرا: سیحان رفیعی برزکی
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰	شمارگان: ۱۰۰۰
تلفن انتشارات: ۰۹۱۲۵۱۲۰۰۶۷ - ۰۲۱۶۶۰۱۷۴۴۸ - ۰۲۱۶۶۰۱۴۷۹۷	قیمت: ۷۰۰,۰۰۰ ریال

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش، بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مولف به هر شکلی ممنوع است. این اثر تحت حمایت قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان ایران قرار دارد

فهرست مطالب

۱۹.....	پیشگفتار
۱۹.....	کار ما در این مجلد
۲۰.....	شیوه کار
۲۱.....	در ارزیابی این اثر
۲۱.....	امید و آرزو
۲۳.....	بخش ۱ - مسئله عوامل و تربیت
۲۴.....	فصل ۱ - انسان و نفوذها
۲۴.....	مقدمه
۲۴.....	وضع آدمی در آغاز
۲۵.....	معنی و مفهوم عامل
۲۵.....	ماهیت بحث
۲۶.....	نافذها یا عامل ها
۲۷.....	اهمیت عوامل
۲۷.....	نمونه ای از عوامل
۲۸.....	جمع بندی
۲۹.....	فصل ۲ - قدرت نفوذ عوامل گوناگون
۲۹.....	مقدمه
۲۹.....	عوامل و مسئله اختیار
۳۰.....	توان مقاومت
۳۱.....	امکانات آدمی
۳۱.....	جنبه های مختلف نفوذ عوامل
۳۲.....	تفاوت ها در پذیرش
۳۳.....	فصل ۳ - امکانات آدمی
۳۴.....	مقدمه
۳۴.....	دامنه امکانات
۳۹.....	توان داری انسان

۴۰	دیگر امکانات
۴۱	فصل ۴ - دامنه عوامل
۴۱	مقدمه
۴۱	مرزها و نوع‌ها
۴۲	دسته‌بندی عوامل
۴۳	کار ما در این زمینه
۴۴	تأثیر عوامل
۴۵	فصل ۵ - تربیت و عوامل
۴۵	مقدمه
۴۵	مکانیسم حرکت
۴۶	تربیت و حرکت افرینی
۴۷	توجه به جمع عوامل
۴۷	کاربرد عوامل
۴۸	پرهیز دادن‌ها
۴۹	بخش ۲ - عوامل زیستی
۵۰	فصل ۶ - عوامل تشکیل زیستی
۵۰	مقدمه
۵۰	خصایص والدین
۵۱	وراثت و زن
۵۲	مسئله نژاد
۵۳	عامل سن
۵۳	شرایط رحم
۵۴	بیماری‌ها
۵۴	توصیه‌ها
۵۶	فصل ۷ - شرایط زیستی
۵۶	مقدمه
۵۶	جنسیت
۵۷	سر و وضع ظاهر
۵۸	نقص‌ها و کمال‌ها
۵۹	وضع خون - تنفس - گوارش
۵۹	سلامت و بیماری
۶۰	وضع عصبی
۶۱	چند نکته
۶۳	فصل ۸ - غدد و هورمون‌ها
۶۳	مقدمه
۶۳	دسته‌بندی غدد
۶۴	مسئله هورمون‌ها

۶۴	احم غده‌ها
۶۵	غدد تیروئید
۶۷	غدد پارائیروتید
۶۷	غده قوی کلیه
۶۸	غده لوزالمعده
۶۹	غده جنسی
۷۱	فصل ۹ - غرائز - مزاج
۷۱	مقدمه
۷۱	قدرت و اهمیت غرائز
۷۲	انزگداری غرائز
۷۲	در مورد شدت غرائز
۷۳	طبیعت و مزاج
۷۵	بخش ۳ - عوامل مربوط به ابعاد وجودی
۷۶	فصل ۱۰ - عوامل ذهنی
۷۶	مقدمه
۷۶	در اهمیت ذهن
۷۷	عوامل ذهنی مؤثر در رفتار
۷۷	هوش
۷۷	عقل
۷۸	فکر
۷۸	حافظه
۷۹	کنجکاوی و چراجویی
۸۰	تخیل و تصور
۸۰	دیگر ابعاد ذهنی
۸۱	فصل ۱۱ - عوامل عاطفی
۸۱	مقدمه
۸۱	دامنه و نوع عواطف
۸۳	دیگر موارد عاطفی
۸۵	نکته‌ای مهم
۸۵	اثر عواطف در خانواده
۸۶	فصل ۱۲ - عوامل روانی
۸۶	مقدمه
۸۶	دامنه بررسی
۸۹	دیگر جنبه‌ها
۹۰	جمع بندی بحث
۹۱	فصل ۱۳ - نیازها و سایر عوامل
۹۱	مفهوم نیاز و ریشه‌های آن

۹۱	ویژگی ها، عدم یا تعارض
۹۲	انرژی‌های نیازها
۹۳	بعد انبانی و انحرافی
۹۳	عدم اقتناع نیازها
۹۴	کیفیت اقتناع نیاز
۹۵	نوع نیازها
۹۵	دیگروامل
۹۷	بخش ۴ - عامل تغذیه
۹۸	فصل ۱۴ - مسئله غذا
۹۸	مقدمه
۹۸	اهمیت غذا
۹۹	کمبود غذا
۱۰۰	افراط در غذا
۱۰۰	سوءتغذیه
۱۰۱	زمان و کیفیت غذا
۱۰۲	نقش نوع غذا در زیبایی
۱۰۴	فصل ۱۵ - مواد غذایی
۱۰۴	مقدمه
۱۰۴	ویتامین ها
۱۰۵	میوه ها
۱۰۶	نوع مواد مورد نیاز
۱۰۶	اثرات برخی از غذاها
۱۰۸	کمبود پروتئین
۱۰۸	مسمومیت ها
۱۱۰	فصل ۱۶ - نوع غذا
۱۱۰	مقدمه
۱۱۰	شیر مادر
۱۱۱	شیر خشک یا دایه؟
۱۱۲	اثرات نوع غذا
۱۱۲	طیب بودن غذا
۱۱۳	اثر غذایی غیرطیب
۱۱۴	غذا و حالات روانی
۱۱۴	باز هم درباره غذای حرام
۱۱۵	سخنی در مورد حلال و حرام
۱۱۷	بخش ۵ - طبیعت و جغرافیا
۱۱۸	فصل ۱۷ - عامل طبیعت
۱۱۸	مقدمه

۱۱۸.....	رابطه انسان و طبیعت.....
۱۱۹.....	نقش و نفوذ طبیعت.....
۱۲۴.....	نکته‌ای مهم.....
۱۲۶.....	فصل ۱۸- آب و هوا.....
۱۲۶.....	مقدمه.....
۱۲۶.....	نظرات در تأثیر آب و هوا.....
۱۲۷.....	دامنه اثرات آب و هوا.....
۱۲۸.....	اثر آب و هوای گرم.....
۱۲۹.....	آب و هوای سرد.....
۱۲۹.....	آب و هوای معتدل.....
۱۳۰.....	جمع‌بندی.....
۱۳۲.....	فصل ۱۹- شرایط جغرافیایی.....
۱۳۲.....	مقدمه.....
۱۳۲.....	نقش عوامل طبیعی.....
۱۳۴.....	شرایط منطقه ای خاص.....
۱۳۵.....	دیگر عوامل طبیعی.....
۱۳۵.....	نقش عامل جغرافیا در شرایط سیاسی.....
۱۳۶.....	تأثیر شرایط جوی.....
۱۳۷.....	فصل ۲۰- اکولوژی.....
۱۳۷.....	مقدمه.....
۱۳۷.....	دنای گیاهان.....
۱۳۸.....	دنای حیوانات.....
۱۳۹.....	دنای انسان.....
۱۴۰.....	شهر و روستا.....
۱۴۱.....	ساختمان‌ها.....
۱۴۱.....	دیگر عوامل.....
۱۴۳.....	فصل ۲۱- وفور یا کمبود منابع.....
۱۴۳.....	مقدمه.....
۱۴۳.....	عامل خاک.....
۱۴۴.....	معادن و منابع.....
۱۴۴.....	کمبودها.....
۱۴۵.....	وفورها.....
۱۴۶.....	جمع‌بندی.....
۱۴۷.....	بخش ۶- عوامل شیمیایی.....
۱۴۸.....	فصل ۲۲- نقش داروها و مواد.....
۱۴۸.....	مقدمه.....
۱۴۸.....	داروها.....

پیشگفتار

انسان موجودی نفوذپذیر و تربیت‌پذیر است؛ از ابتدای تکون جنین تا زمان ولادت و مرگ، تحت نفوذ عوامل متعددی است که هر کدام به نحوی او را تحت تأثیر قرار می‌دهند. برخی از عوامل به صورت یک قدرت نافذ او را تحت تأثیر قرار می‌دهند و او چه بخواهد و چه نخواهد تحت تأثیر قدرت آن‌ها است و برخی از آن‌ها به گونه‌ای هستند که آدمی خود می‌کوشد در زیر چترشان قرار گرفته و از آن‌ها اثر بپذیرد.

در همه حال آدمی از یک سو موجودی مکنده و پذیرنده و از سویی دیگر هدف و نشانه امور گوناگون است. امور، شرایط و عوامل اثر گذار بر انسان را می‌توان به صورت‌های زیر دسته‌بندی کرد:

- عوامل انسانی و نیز عواملی که نشأت گرفته از انسان هستند.
 - عوامل غیرانسانی که در چهره طبیعت و جنبه‌های موجود در آن وی را تحت نفوذ قرار می‌دهند.
 - عوامل مربوط به متافیزیک و ماوراء ما که آدمی تحت نفوذ آن‌هاست.
 - نیز عواملی مهم که تحت عنوان خود، اراده، خواست و عواطف هستند.
 - طبعاً آدمی تحت سلطه خداوند و جنبه‌های مربوط به امر و مدیریت اوست.
- اگرچه دست حاکمیت و خالقیت پروردگار در دیگر موارد فوق نیز جاری است و تا او چیزی را امضاء نکند به وقوع نخواهد پیوست و از این دید باید گفت: «لا مُؤَثِّرَ فِي الْوُجُودِ إِلَّا اللَّهُ».

کار ما در این مجلد

کار ما در این مجلد به واقع بررسی موارد فوق است. عوامل مؤثر در تربیت و رفتار آدمی را در دسته‌بندی‌های تفصیلی قرار داده و هر مجموعه‌ای را در یک بخش و هر بخش را به چند فصل و هر فصلی را به چند جزء کوچک‌تر قسمت کرده و به شرح و بررسی آن‌ها با رعایت اختصار خواهیم پرداخت.

در این مجموعه ما را دعوی این نیست که همه آنچه را که گفتنی است می‌خواهیم بیان کنیم،

چرا که احصاء همه آن‌ها نه در توان علمی ماست و نه در گنجایش حجم این اثر؛ بلکه ما را اصرار بر این است نگذاریم تعداد صفحات کتاب از حد متناسبی در مقایسه با دیگر مجلدات تجاوز کند. در عین حال سعی کرده‌ایم تا آنجا که در ظرفیت علمی و فکری ما هست به رئوس مسائل و اهم آن‌ها بپردازیم و در این گردآوری و عرضه، از مباحثی یاد کنیم که تقریباً مورد تأیید اکثریت صاحب‌نظران است. این سخن از آن بابت است که برخی از علما و حکمای ما از اثرگذاری فلان ستاره و تقارن آن با زاد و ولد و زمان اخذ تصمیم و اقدام آدمی، در ازدواج و خرید خانه و مانند آن نیز سخن گفته‌اند که مورد قبول برخی دیگر از عالمان نیست. ما بدون اظهار نظر در صحت و سقم آن‌ها وارد این مباحث نشده‌ایم به ویژه که ما را در این عرصه اطلاع ویژه‌ای جز در مرز قرآن و سنت نبود.

شیوه کار

شیوه کار و بررسی ما همان است که در مجلدات پیشین از آن یاد کرده‌ایم. یعنی با شیوه کتابخانه‌ای و تا حدود امکان براساس روش استنباطی-تحلیلی به پیش رفته‌ایم. در مواردی به ویژه در بیان رأی و نظر عالمان از شیوه توصیف و احیاناً نقد بخرافات آنان سود جسته‌ایم. از قرآن و سنت دور نمانده‌ایم مخصوصاً از آن بابت که کار و تلاش ما در زمینه مباحث تربیت اسلامی و سرچشمه آن کتاب و سنت است ولی این سخن بدان معنی نیست که از عقل و علم عالمان سود نجسته باشیم چرا که در اسلام اصل و اساس پذیرش و بیان حق و صواب است. البته در موارد اصطکاک فکری ارجحیت از نظر ما کلام خدا و سنت است زیرا که آن را مصون از خطا، لغزش و تحریف می‌دانیم.

آری، ممکن است مطلبی و مسئله‌ای از بیان قرآنی ما را در خور فهم و استنباط نباشد، در این گونه موارد براساس شیوه بزرگان عمل کرده‌ایم. روش آنان این بود که هرگاه در برابر معضلی که مبحث آن قطعی و یقینی از نظر کتاب و سنت بوده قرار می‌گرفتند، آن را بدون اظهار نظر مورد رعایت قرار می‌دادند و دلیلشان این بوده است که گذر زمان و پیشرفت علم و دانش از روی آن پرده برمی‌دارد و این مسئله‌ای است که نمونه‌های آن بسیار است. یعنی امری در روزگاری